

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/15, p. 261-276

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11890>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Serdar YAVUZ – Doç. Dr. Caner KERİMOĞLU

This article was checked by iThenticate.

-(y)AcAk BİÇİMBİRİMİNİN KIPLİK GÖRÜNÜMÜ*

Mehmet Volkan DEMİREL**

ÖZET

Kiplik/kip, zaman ve görünüş ile birlikte bir fiil kategorisidir. Evrensel tipolojik incelemelerde kip ve kiplik birlikte ele alınan kategorilerdir. Kerimoğlu (2010) kip ve kipliği birbirinden tamamen farklı birer kategori olarak düşünmenin doğru olmadığı görüşündedir. Kip ve kiplik arasındaki ilişkinin parça-bütün düzeyinde bir ilişki olduğu ve temelde bir farklılıktan ziyade kapsamlılıktan söz etmenin doğru olacağı görüşündedir. Kip ve kiplik arasında işlev bakımından bir farktan ziyade, kapsam bakımından bir fark vardır (Kerimoğlu, 2010:71). Son yıllarda kipliğin tipolojik bir parametre olarak kullanıldığı ve dillerin kiplik bakımından incelenerek tüm dünya dillerini kapsayacak kiplik sınıflandırmalarının önerildiği çalışmalar yapılmaktadır. Palmer (2001) de bu çalışmalardan biridir. Palmer (2001) kipliği “önerme” ve “eylem” olmak üzere iki ana başlığa ayırır. Önerme kipliği içerisinde “bilgi” ve “kanıt” kipliklerine yer verir. Bilgi kipliği “olasılık, çıkarım ve varsayım”; kanıt kipliği de “aktarım ve duyum” kategorilerinden oluşur. Gerçekleşmemiş ve gerçekleşme ihtimali olan eylemleri konu edinen “eylem kipliği” ise “yükümlülük” ve “devinim” alt başlıklarına ayrılır. Yükümlülük “izin, zorunluluk ve emir”; devinim ise “yeterlilik ve gönüllülük” kategorilerini içerir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarında yer alan çeşitli metin türlerinde -(y)AcAk biçimbiriminin işaretlediği kiplik alanlar belirlenmiştir. Çalışmada -(y)AcAk biçimbirimi ile ilgili yapılan diğer çalışmalara da yer verilerek Türkçede -(y)AcAk biçimbiriminin çeşitli görünüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde -(y)AcAk biçimbiriminin bilgi, kanıt ve yükümlülük kategorilerini işaretlediği görülmüştür. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar gerek anadili olarak gerekse yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kiplik, Kip, Türkçe Öğretimi, Dil Bilgisi Öğretimi

* Bu çalışma 11-14 Mayıs 2017 Tarihinde Antalya’da düzenlenen I. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: volkan.demirel@deu.edu.tr

MODAL VIEW OF THE MORPHME “-(y)AcAk”

ABSTRACT

Modality/modal is a verb category along with tense and aspect. In universal typological examinations, mood and modality are categories that are considered together. Kerimoğlu (2010) adopts the view that mood and modality should not be taken as completely different categories. He argues that the relationship between mood and modality is that of a piece-whole level, and is about comprehensiveness rather than a basic difference. There is a difference between mood and modality in terms of scope, rather than function (Kerimoğlu, 2010:71). In recent years, studies have been conducted in which modality was used as a typological parameter and modality classifications were proposed in a way to cover all world languages by examining languages in terms of modality. In one of these studies, Palmer (2011) divides modality into two main groups as “proposition” and “event”. Within propositional modality, he includes “epistemic” and “evidential” modalities. Epistemic modality consists of the categories “speculative, deductive and assumptive”, while evidential modality contains “reported and sensory”. “Event modality” that focuses on the events that have not occurred, or have the possibility to occur is divided into the categories “deontic” and “dynamic”. Deontic includes “permissive, obligative and commissive”, whereas motion has the categories “ability and volitive”. In this study, the modalities marked by the morpheme “-(y)AcAk” in various text types included in Turkish coursebooks. By reviewing other studies on the morpheme “-(y)AcAk”, it was aimed to reveal various aspects of this morpheme in Turkish. In the light of the findings -(y) AcAk morpheme marks the categories epistemic, evidential and deontic. The results obtained from this study can contribute to teaching Turkish as either a first language or a foreign language.

STRUCTURED ABSTRACT

Although mood/modality is covered almost in every grammar book, it is difficult to find a consistent definition of the concept. Karahan (1993) views that concept of modality and how it is dealt with as one of the problems of Turkish grammar, and attributes the source of the problem to modality and tense being addressed together by linguists like Hatipoğlu (1969), Gencan (1975) and Ediskun (1988). Based on the definitions provided in grammar books, Demirel and Kerimoğlu (2015) describe the modal assumptions of the grammar tradition as follows:

- Moods are divided into two categories as declarative and subjunctive.
- There are nine modal categories including five declarative and four subjunctive moods.

Turkish Studies

- Tense and modality are not separated. Although some authors think they are distinct, it is not reflected in their classifications (1270 p.)¹

In universal typological examinations, mood and modality are categories that are considered together. Kerimoğlu (2010) adopts the view that mood and modality should not be taken as completely different categories. He argues that the relationship between mood and modality is that of a piece-whole level, and is about comprehensiveness rather than a basic difference. There is a difference between mood and modality in terms of scope, rather than function (Kerimoğlu, 2010:71).

The first distinction in determining modal categories was proposed by Jespersen (1924). Jespersen divides modality into two categories including those that contain an element of will, and those that contain no element of will. This distinction was then generalised as two broad mood/modality areas as epistemic and deontic modality (Kerimoğlu, 2014:179). According to Palmer (2001), one of the approaches that are possible in the analysis of modality related to the status of proposition defined by the event is realis and irrealis. As equivalents to these categories, the distinction of declarative mood and subjunctive mood is provided in European languages (Palmer, 2001).

1.a *Ali might have done his homework.* 2.a *Ali may do his homework.*

1.b *Ali must have done his homework.* 2.b *Ali must do his homework.*

According to Palmer (2001), the sentences above have contrast in terms of modal features they communicate. The first pair reflects the speaker's judgement about Ali's having done his homework, while the second pair reflects the speaker's attitude towards a possible future event. Therefore, the basic distinction in the modal classification can be made as propositional and event modality (Von Wright, 1951:Palmer, 2001:7). Propositional modality is further divided into the categories of epistemic and evidential modality. Both types of propositional modality are related to the speaker's attitude towards the reality status or reality value of the proposition. The basic difference between these two types of propositional modality is that epistemic modality indicates self-judgement related to the reality status of the proposition, while evidential modality shows evidence of the reality of the situation. There are three types of epistemic modality: speculative, deductive and assumptive. There are two types of evidence based on how evidence is obtained: reported and sensory (Palmer, 2001).

The two types of event modality are deontic and dynamic modality. The basic difference in-between is that deontic modality relates to the external factors affecting an individual's conditioning, while dynamic modality is about internal factors. Although deontic modality arises from

¹ For broader explanation and examples related to the tense and modality separation in Turkish, see Dilaçar, 1971; Kocaman, 1981, 1988, 1990, 1999; Aksu Koç, 1986, 1988, 2000; Slobin - Aksu Koç, 1986; Erguvanlı Taylan, 1993, 1996, 1997, 2000, 2001; Erkman Akerson, 1994, 1998; Ruhi, 1996, 2000, 2002; Uzun, 1998, 2004; Uzun - Erk Emeksiz, 2002, 2006; Erk Emeksiz, 2009; Corcu, 2003, 2005, 2006; Aslan Demir, 2007, 2008; Kerimoğlu, 2011; Yazıcı Ersoy, 2014

certain external authorities such as rules or laws, it communicates the main permissive action that usually and generally determines the hearer's obligation. Accordingly, deontic modality is divided into the categories of permissive, obligative and commissive modality, whereas dynamic modality is divided into abilitive and volitive modality (Palmer, 2001: 9-10).

In the present study, it was aimed to determine the modal aspect of the morpheme -(y)AcAk based on typological studies² in the world. Based on this aim, the modal categories proposed by Palmer (2001) were used.

A total of 30 texts were compiled as three texts from each text type (i.e. essay, memoir, story, conversation, article, legend, travel writing, biography, novel and drama) in seventh grade Turkish coursebooks. The morpheme -(y)AcAk was examined in these texts considering the issues given below:

1. While determining which modal area the morpheme -(y)AcAk marked in the texts, the relationship of the morpheme with other contextual elements was considered.
2. The sentences in which the negation affix was used were also included in the analysis.
3. Only complete sentences were examined in the texts.
4. Compound sentences with a conjunction were examined as two separate sentences.
5. Compound sentences with the morpheme -sA were not included in the analysis.
6. The perspective of enunciation, not the subjective perspective, was taken as the basis while examining the sentences.
7. The compound structures that the morpheme -(y)AcAk forms with the morphemes -mİş, -DI and -DIr were also included in the analysis.

The analysis of the morpheme -(y)AcAk in the seventh grade Turkish coursebooks revealed that obligative and volitive categories were not marked by the morpheme -(y)AcAk. However, this finding is due to the scope of the text sample we used.³

Aydemir (2010) states that the primary function of -(y)AcAk is modality, not tense. As a result of the analysis, the morphemes -(y)AcAk / -(y)AcAktI were found to mostly mark epistemic and evidential modality. The structures -(y)AcAk / -(y)AcAktI that mark the possibility, inference and assumption can be subjected to a gradation from weak possibility to strong possibility. According to Uzun (2004), the structure -(y)AcAktI

² For seminal works on mood/modality, see Jespersen, 1924; von Wright, 1951; Lyons, 1977; Kratzer, 1977, 1981, 1991; Lakoff, 1972; Coates, 1983; Palmer, 1986, 2001; Kiefer, 1987, 1997; Sweetser, 1998; Bybee, 1994, 1995; de Haan, 1997; van der Auwera, 1998, 2005, 2009; Papafragou, 2000; Nuyts 2001; Portner, 2009; Nordström, 2010.

³ "(...) Ama kale harap. Onu serbest de bırakmam. Gelince hapsedmek zorunda kalacağım" der dururmuş [*He kept saying "...) But the castle is ruined. I can't free him either. I will have to lock him when I come back"*] (Torun, 2013;166). In this sentence, obligative modality can be marked with the use of have to + will (i.e. -(y)AcAk). Similarly, in the sentence "Ben de sizinle geleceğim." [*I will come with you as well*], volitive modality can be marked with the use of context + -(y)AcAk.

conveys possibility rather than the future tense. For Benzer (2008), the structure *-(y)AcAktI* that is formed with the combination of *-(y)AcAk* indicating will and *-DI* indicating tense communicates will. Torun (2013) lists modal domains that stem from epistemic modality among certainty and uncertainty modal domains. On the other hand, Hirik (2015) concludes that adverbs also mark modal domains. Adverbs mark degree of certainty, prediction, assumption and evidentiality within epistemic modality.

The structure *-(y)AcAkmIş* marks the category of reporting. Benzer (2008) also states that there is reporting in this structure. Torun (2013) asserts that in the usages where this structure is used, modal meanings such as imperative based on hearing, and necessity, cannot be found. Moreover, *-(y)AcAktI* marks the category of hearing. Torun (2013) also states that in such usages, it is possible to encounter modal meanings such as will, request, necessity, possibility and approximation that have not occurred in the past.

The morpheme *-(y) AcAk* marks context, lexical elements, intra-textual referential elements and tone as well as permission, imperative and obligation that stem from obligative modality. Aslan Demir (2008) says that *-(y)AcAk* has multiple functions including the future tense, and one of these functions is the imperative. According to Aslan Demir (2008:46), “the imperative function of the morpheme *-(y)AcAk* and its frequency in singular and plural second person have parallels with second person imperative marked with zero-morpheme or *-(y)Xn*”. Torun (2013) states that other than these meaning domains, it also marks modal meanings such as request, will, ability, prohibition, anxiety, expectation-hope, preference, approximation, threat-anger, advice-suggestion, complaint, warning, promising, sarcasm and purpose. Additionally, Benzer (2008) also reports seven different modal domains that *-(y)AcAk* marks such as declaration, will, prediction, request, imperative, necessity and promising.

The findings show that the morphemes *-(y)AcAk / -(y)AcAktI / -(y)AcAkmIş* directly mark the categories of propositional modality. The morpheme *-(y)AcAk* can mark event modality only with context. The morphemes *-(y)AcAk / -(y)AcAktI* mostly marks epistemic modality, and within epistemic modality, it marks the category of possibility from strong to weak possibility. In the category of evidentiality, *-(y)AcAkmIş* directly marks reporting, while *-(y)AcAktI* marks hearing.

The morpheme *-(y)AcAk* that is taught as a future tense affix is observed to mark various modal meanings along with its function of reporting future tense. The fact that the morpheme *-(y)AcAk* is taught merely as a future tense affix leaves aside other functions of this morpheme. Instead, planning and implementing instruction based on the functions of affixes would have more contribution to teaching Turkish both as a first and a second language.

Keywords: Modality, Modal, Turkish Language Teaching, Grammar Instruction

Giriş

Türkçede fiil çekimleri zaman, görünüş, kip/kiplik, kişi, sayı vb. durumları bildirir. Tipolojik çalışmalarda zaman, görünüş ve kip/kiplik dünya dillerinin sınıflandırılmasında önemli birer parametre olarak kullanılmaktadır. Dil bilgisel zaman, gerçekleşme noktası ifadesinin dil bilgiselleşmesidir (Comrie, 1985:9). Dil bilgisel zamanlar sözceleme anının zaman noktalarıyla ilişkili gösterimsel kategorilerdir. Görünüş ise gösterimsel değildir. Görünüş, cümle ile tanımlanan durumlarda süren veya meydana gelen şeylerin yapısında bulunur, zamandan izole değildir (Dahl, 1985:25). Kip/kiplik ise dil bilgisel zamanlar ve görünüş kadar net değildir. Uzun (2004) kipin konuşucunun önermeye kattığı tutumu bildirerek zaman ve görünüşten konuşucu odaklı olması yönünden farklı olduğunu belirtmiştir. Kip/kiplik konusunun hemen her dil bilgisi kitabında işlenmesine karşın tutarlı bir tanımına ulaşmak kolay değildir.

Karahan (1993) kip kavramını, dil bilgisinde kip konusunun ne şekilde işlendiği gibi hususları Türk dil bilgisinin sorunları içerisinde değerlendirmiştir. Karahan (1993); Hatipoğlu(1969), Gencan (1975), Ediskun (1988) gibi dilcilerin kip ile zamanı birlikte ele almasını problemin kaynağı olarak görür. Demirel ve Kerimoğlu (2015) dil bilgisi kitaplarındaki tanım ve açıklamalardan yola çıkarak dil bilgisi geleneğinin kip kabullerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Kipler bildirme ve tasarlama olarak ikiye ayrılmıştır.
- Beş bildirme, dört tasarlama kipi olmak üzere dokuz kip kategorisi belirlenmiştir.
- Zaman ve kip ayrılmamıştır. Kimi yazarlar bunların ayrı olduğu görüşündeyseleler de sınıflandırmalarında buna yönelik bir uygulama yapmamışlardır (1270.s.)⁴

Evrensel tipolojik incelemelerde kip ve kiplik birlikte ele alınan kategorilerdir. Karaağaç (2013) kip ve kipliği aynı maddede açıklayarak kipin “*varlık+eylem ilişkisinde ortaya çıkan bir bilgi olup eylemin gerçekleşme biçiminin bildirilmesi (544.s.)*” olduğunu söylemiştir. Kononov (1956)’ya göre “*kip konuşanlarca tesis edilen hareketin gerçekliğe ilgisi ifade eder ve emir dışında her kipin hareketin zaman içinde gerçekleşmesini tesis eden form/şekilleri vardır (akt. Barutçu Özönder, 1993;173).*” Vardar (2002) ve İmer, Kocman, Özsoy (2013) kip ve kipliği ayrı maddeler olarak ele almış ve kipin bir dil bilgisel biçim, kipliğin ise bir anlatım biçimi olduğunu belirtmişlerdir.

Kerimoğlu (2010) kip ve kipliği birbirinden tamamen farklı birer kategori olarak düşünmenin doğru olmadığı görüşündedir. Kip ve kiplik arasındaki ilişkinin parça-bütün düzeyinde bir ilişki olduğu ve temelde bir farklılıktan ziyade kapsamlılıktan söz etmenin doğru olacağı görüşündedir. Kip ve kiplik arasında işlev bakımından bir farktan ziyade, kapsam bakımından bir fark vardır (Kerimoğlu, 2010:71). Kip ve kiplik arasındaki ilişkiyi şu cümleler üzerinden daha somut açıklayabiliriz: “Borcunu ödemelisin. Borcunu ödemen gerek. Borcunu öde. Borcunu ödesen iyi olur. Borcunu ödeyeceksin.”

İlk cümlede –mAll eki fiile gelerek kiplik anlamlardan gereklilik anlam alanını işaretlemektedir. –mAll fiile gelen biçimbirimsel araç olduğu için kip ögesidir. Ancak ikinci cümlede görüldüğü üzere konuşur aynı anlam alanını işaretlemek için sadece –mAll biçimbirimini kullanmak zorunda değildir. Sözcükler, tonlama, söz dizimi vb. yollarla da bunu gerçekleştirebilir. Ayrıca anlam alanını daha da genişleterek, diğer örneklerde olduğu gibi, gerekliliğin zorunluluk, yasaklama, rica vb. alt anlam alanlarını da işaretleyebilir. Kiplik bu geniş anlamsal alanla ilgiliyken,

⁴ Türkçedeki kip ve zaman ayrımıyla ilgili daha geniş açıklama ve bol örnek için bk. Dilaçar, 1971; Kocaman, 1981, 1988, 1990, 1999; Aksu Koç, 1986, 1988, 2000; Slobin - Aksu Koç, 1986; Erguvanlı Taylan, 1993, 1996, 1997, 2000, 2001; Erkman Akerson, 1994, 1998; Ruhi, 1996, 2000, 2002; Uzun, 1998, 2004; Uzun - Erk Emeksiz, 2002, 2006; Erk Emeksiz, 2009; Corcu, 2003, 2005, 2006; Aslan Demir, 2007, 2008; Kerimoğlu, 2011; Yazıcı Ersoy, 2014

kip bu alanın sadece biçime dayanan bir bölümüdür. Kip, fiillerde dil bilgiselleşmiş bir kategoridir. Diğer taraftan kiplik dilin ifade ettiği anlamın anlam alanıyla ilişkili elementleridir. Kiplik dilde biçimsel, sözcüksel, söz dizimsel veya tonlama aracılığıyla çeşitli yollarla ifade edilir (Bybee, Fleischman, 1995:2).

Kip kategorilerinin belirlenmesinde ilk ayırım Jespersen (1924)'e aittir. Jespersen kipi istek ögesi taşıyanlar ve istek ögesi taşımayanlar olarak ikiye ayırır. Bu ayırım daha sonra bilgi (epistemic) ve yükümlülük (deontic) terimleriyle iki büyük kip/kiplik alanı olarak genelleştirilmiştir (Kerimoğlu,2014:179). Palmer (2001)'e göre eylem tarafından tanımlanan önermenin durumuyla ilgili olan kipliğin analizinde olası yaklaşımlardan birisi de gerçeklik (realis) ve gerçek dışılıktır (irrealis). Bu kategorilere karşılık Avrupa dillerinde bildirme kipi ve dilek kipi ayrımı yapılır (Palmer, 2001).

De Haan (1997), Palmer (1986)'yı takip ederek kipliği bilgi ve yükümlülük olarak iki temel kategoride ele almıştır. Bunun dışında bilgi ve yükümlülük kipliğinin de konuşurun güven derecesine (bilgi kipliği konusunda) dayanarak veya konunun zorunluluk derecesine (yükümlülük kipliği konusunda) dayanarak zayıf ve güçlü kiplik olarak ikiye ayrılabilceğini belirtmiştir (De Haa, 1997).

Bybee, Perkins, Pacliuca (1994) eyleyici odaklı kiplik, konuşur odaklı kiplik, bilgi kipliği ve yan cümle kipliği olmak üzere dört tür kiplik tanımlamıştır. Eyleyici odaklı kiplik yüklemde ifade edilen eylemin gerçekleşmesindeki iç ve dış koşulları belirtir ve bu kiplik içerisine: zorunluluk, gereklilik, yeterlilik, arzu, niyet, gönüllülük ve kök olasılık anlam alanları girer. Konuşur odaklı kiplik ise konuşur tarafından verilen direktiflerdir. “Konuşur odaklı” terimi emirler, talepler, ricalar, dilekler, tavsiyeler ve uyarılar olmak üzere tüm direktifleri içerir. Bilgi kipliği konuşurun ifadesinin gerçeklik boyutunu gösterir. Bu kiplik anlam alanına olasılık, ihtimal ve çıkarımsal kesinlik anlamları girer. Yan cümle kipliğinde ise yardımcı cümleler kiplik anlamları bakımından tamamlayıcı yardımcı cümleler, kabul bildiren yardımcı cümleler ve amaç bildiren yardımcı cümleler olarak incelenmiştir (Bybee, Perkins, Pacliuca, 1994:177-179).

Rentzsch (2015) Türk dilleri üzerine tarihsel ve karşılaştırmalı bir bakış açısıyla yaptığı çalışmada kipliği işlevsel ve anlamsal olarak iki temel kategoriye ayırmıştır. İşlevsel kategorilerden Kiplik-1 olasılık, zorunluluk ve dilek anlamlarını içerir ve anlamsal kategoriden de eylem kipliği ile ilişkilidir. Diğer bir işlevsel kategori olan Kiplik-2 emir, gönüllülük ve istek anlam alanlarını içeren duygu anlam alanı ile yansız ve şart anlam alanlarıyla ilişkilidir. Bu kiplik de temel anlamsal kategorilerden bakış açısı kipliği ile ilişkilidir. İşlevsel kategorilerden Kiplik-3 ise bilgi kipliği ile ilişkilidir. Bu kategoride olasılığın çeşitli dereceleri belirlenmiştir (Rentzsch, 2015).

Bu çalışmada temel alınan kiplik kategorileri ise Palmer (2001) tarafından belirlenmiştir. Palmer (2001) kiplikleri temelde önerme ve eylem kipliği olarak ikiye ayırmaktadır.

1.a Ali ödevini yapmış olabilir.

2.a Ali ödevini yapabilir.

1.b Ali ödevini yapmış olmalı.

2.b Ali ödevini yapmalı.

Palmer (2001)'e göre yukarıdaki cümleler bildirdikleri kiplik özellikler bakımından kuramsal olarak karşıtlık içerir. Birinci çift Ali'nin ödevini yapmasıyla ilgili konuşurun yargısını, ikinci çift ise muhtemel gelecekteki bir eyleme ilişkin konuşurun tutumunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla kiplik sınıflamasında temel ayırım önerme ve eylem kipliği olarak yapılabilir (Von Wright, 1951:Palmer, 2001:7). Önerme kipliği de kendi içerisinde bilgi ve kanıt kipliği kategorilerine ayrılır. Her iki kiplik türü de konuşurun önermenin gerçeklik durumu veya gerçeklik değerine ilişkin tutumuyla ilgilidir. İkisi arasındaki temel fark; bilgi kipliği önermenin gerçeklik durumuyla ilgili kendi yargısını ifade ederken kanıt kipliği ise durumun gerçekliğine ilişkin kanıt gösterir. Üç tür bilgi kipliği vardır: olasılık, varsayım, çıkarım (Palmer, 2001).

Palmer (2001:24)'e göre dillerde belirsizlik ifade eden, gözlemlenen bir kanıttan çıkarım belirten ve genel olarak bilinenden bir çıkarım belirten üç tür yargı vardır: olasılık (speculative), çıkarım (deductive) ve varsayım (assumptive)⁵. Bu kategorileri şu cümleler üzerinden açıklayabiliriz:

3a. *Ali evde olabilir.*

3b. *Evin ışıkları yanıyor. Ali evde olmalı.*

3c. *Sen paketleri götür. Evde birisi olacak.*

3a cümlesinde olası bir çıkarım söz konusudur. 3b cümlesinde sadece olası bir çıkarım söz konusudur. 3c cümlesinde ise çıkarımın gerçek olma durumu oldukça düşük olmakla birlikte kabul edilebilir bir çıkarım söz konusudur.

Kanıtın elde edilmesine göre de temelde iki tür kanıt vardır: aktarım, duyum (Palmer, 2001). Aktarım konuşurun önermenin gerçekliğine ilişkin doğrudan bilgi sahibi olmadığı durumları ifade eder.

4a. *Ali bugün hastalanmış.*

-miş biçim birimi Türkçede konuşurun dolaylı ya da tamamıyla bilinçli olmadan katıldığı eylemleri işaretleme işlevleriyle kullanılır (Solbin, Aksu, 1982:186). Bazı dillerde aktarımın alt kategorilerinin farkında olmak önemlidir. Willet (1988) ikinci el kanıt, üçüncü el kanıt ve folklor kaynaklı kanıt olmak üzere üç tür aktarım olduğunu öne sürer (Palmer 2001:40). Duyum ise konuşurun önermenin gerçekliğine ilişkin duyu organlarıyla doğrudan bilgi sahibi olduğu durumları ifade eder.

5a. *Caddeden çeşitli marka ve modellerde vızır vızır arabalar geçiyor.*

5b. *Bugün köpeğimiz öldü.*

Eylem kipliğinin iki türü ise yükümlülük ve devinim kipliğidir. İkisi arasındaki temel fark; yükümlülük bireyin koşullanmasına etki eden dış faktörlerle ilgili devinim iç faktörlerle ilgilidir. Yükümlülük kipliği kurallar veya kanunlar gibi bazı dışsal yetkilerden kaynaklansa da sıklıkla ve genellikle alıcının yükümlülüğünü belirleyen, ana izin verici fiili konuşandır. Sonuç olarak yükümlülük kipliği kendi içerisinde izin, zorunluluk, emir kategorilerine; devinim kipliği de yeterlilik ve gönüllülük kategorilerine ayrılır (Palmer, 2001: 9-10). Yükümlülük kipliğinin alt kategorileri şu cümleler üzerinden açıklanabilir:

6a. *Buyurun siz de kahve alabilirsiniz. (İzin)*

6b. *Bugün senedin son günü, borcunu ödemelisin. (Zorunluluk)*

6c. *Tez, o hainin kellesi vurulsun. (Emir)*

6a, 6b ve 6c cümlelerinde önermelerde belirtilen eylemin eyleyicisi tarafından gerçekleştirilmesi dış bir otoriteye bağlıdır.

7a. *Hiç dinlenmeden bu yokuşu çıkabilirim.*

7b. *Siz ortalığı toplayın ben de yemek yapayım.*

7a ve 7b cümlelerinde ise eylemin gerçekleşme durumu eyleyiciye bağlıdır.

⁵ Palmer (2001) bilgi (epistemic) kipliğini çıkarım temelli kategorilere ayırmıştır. Doğruluğu kesin olmayan ancak belirli bir derecede doğruluk ihtimali taşıyan durumları olasılık (speculative), tümden gelim yoluyla bir kanıttan yola çıkarak yüksek bir doğruluk ihtimali taşıyan durumları çıkarım (deductive) ve genel hayatın akışından geleceğe dair daha düşük doğruluk ihtimali taşıyan çıkarımları da varsayım (assumptive) olarak kategorilendirmiştir.

Bu çalışmada dünyadaki tipolojik çalışmalardan⁶ faydalanılarak -(y)AcAk biçimbiriminin kiplik görünümlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Palmer (2001) tarafından belirlenen kiplik kategorileri kullanılmıştır. Palmer (2001) tarafından belirlenen kiplik kategorileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo -1. Palmer (2001)'in Kiplik Sınıflandırması

A-Önerme kipliği (propositional modality)		B-Eylem kipliği (event modality)	
a1-Bilgi (epistemic)	a2-Kanıt (evidential)	b1-Yükümlülük (deontic)	b2-Devinim (dynamic)
1-Olasılık <i>Ali gelebilir.</i>	1-Aktarım <i>Ali gelmiş.</i>	1-İzin <i>Buyurun. İçeri</i>	1-Yeterlilik <i>İki saatte bir kitabı</i>
2-Çıkarım <i>Hava bulutlu. Yağmur</i>	2-Duyum <i>Ali geldi.</i>	<i>girebilirsiniz.</i>	<i>bitirebiliyorum.</i>
3-Varsayım <i>Maçı kazandığını</i>		2-Zorunluluk <i>Yasak var. Fotoğraf</i>	2-Gönüllülük <i>Tamam, o işi ben</i>
<i>varsayıyorum.</i>		3-Emir <i>Çabuk buraya gel.</i>	<i>yapayım.</i>

Bulgular

Bu bölümde Türkçe 7. sınıf ders kitaplarında yer alan “deneme, anı, hikâye, sohbet, makale, efsane, gezi yazısı, biyografi, roman ve tiyatro” türlerinden üçer metin olmak üzere toplamda otuz metin ele alınmıştır. Bu metinlerde -(y)AcAk biçimbirimi aşağıdaki durumlar göz önüne alınarak incelenmiştir.

1. Metinlerde -(y)AcAk biçimbiriminin hangi kiplik alanı işaretlediği belirlenirken biçimbirimin diğer bağlam öğeleriyle ilişkisi de göz önünde bulundurulmuştur.
2. Olumsuzluk ekinin kullanıldığı cümleler de incelemeye dahil edilmiştir.
3. Metinlerde sadece tamamlanmış cümleler incelenmiştir.
4. Bağlaçlı birleşik cümleler iki ayrı cümle olarak ele alınmıştır.
5. -sA birleşik cümleler incelemeye dahil edilmemiştir.
6. Cümleler incelenirken özne bakış açısı değil sözceleyen bakış açısı esas alınmıştır.
7. -(y)AcAk biçimbiriminin -mİş, -DI ve Dİr biçimbirimleriyle oluşturduğu birleşik yapılar da incelemeye dahil edilmiştir.

Bilgi Kategorisi

Olasılık kategorisi: -(y)AcAk: Konuşurun önermenin gerçeklik durumuna karşı kesin olmayan güvenini yansıtır.

T6. Bunlar arasında Halide Edip'in "...”kitabı, ... Kılıç Ali'nin hatıralarını içeren bir kitap, birkaç tane de kitap olacak.

T4. Sıram gelince bana bir tekerlekli sandalye verecekler.

⁶ Kip/kiplik konusundaki temel çalışmalar için bk. Jespersen, 1924; von Wright, 1951; Lyons, 1977; Kratzer, 1977, 1981, 1991; Lakoff, 1972; Coates, 1983; Palmer, 1986, 2001; Kiefer, 1987, 1997; Sweetser, 1998; Bybee, 1994, 1995; de Haan, 1997; van der Auwera, 1998, 2005, 2009; Papafragou, 2000; Nuyts 2001; Portner, 2009; Nordström, 2010.

T10. Yıllar yılı süren arkadaşlık elbet bir gün bitecek.

Konuşurun önermenin gerçeklik durumuna karşı güveni $-(y)AcAktI$ biçim birimi ile de sağlanabilir.

T3. Anne bizim eski kafesimiz olacaktı ...

Konuşurun önermenin gerçeklik durumuna karşı güveninin derecesi bağlam ve diğer sözcüksel öğelerle artırılabilir.

T12. Ünlü bir kralın oğlu otelime gelecek, otelimde kalacak, otelim bir odasında oturacak, otelim bir yatağında yatacak... (bağlam + $-(y)AcAk$).

T12. Hele kendi ellerimle prens hazretlerine bir kahvaltı hazırladım ki senelerce tadı damağında kalacak vallahi $-(y)AcAk +$ vallahi)

T12. Bütün gazeteler şüphesiz hep bundan bahsedecek $-(y)AcAk +$ şüphesiz).

T2. Hepsini söylesem bilirdim ki itirazlar başlayacak $-(y)AcAk +$ bilirdim)

T8. Yağmur yağdı, yağacak... (bağlam)

Konuşurun önermenin gerçeklik durumuna karşı güveninin derecesi bağlam ve diğer sözcüksel öğelerle azaltılabilir.

T12. Galiba işçi idaresinde söylemiş olacaklar (galiba + $-(y)AcAk$)

$-(y)AcAktI$: Konuşurun önermenin gerçeklik durumuna karşı güçlü inancını yansıtır.

T5. Cumhuriyeti Atatürk kurdu ama onlar yaşatacaktır.

T5. Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ... yeni bir güneş gibi doğacaktır.

T7. Buyruğunuz yerine getirilecektir.

Çıkarım: Çıkarım kipliğinde konuşur önermenin gerçeklik durumuna karşı güvenini gerekçesiyle ifade eder. Konuşur bilgiye bir muhakeme sonucunda ulaşır. $-(y)AcAk$ ve $-(y)AcAktI$ biçim birimleri ile çekimlenmiş yüklemelerin kullanıldığı cümlelerde konuşur bu muhakemeyi bağlam, bağlaçlar, metin içi gönderim öğeleri ve yan cümlelerle gerçekleştirir.

Gönderim ögesi + $(y)AcAk$

T1. Yazılanlar, okuyanın dünyasına işte o zaman tam anlamıyla katılacak

T7. Ancak o zaman ruhum sükûn bulacak.

T1. Bu düzene göre en önemli gün, son gün olacak ister istemez.

Bağlaç/Zarf + $(y)AcAk$

T6. Sizin yapacağınız çalışma da milli kültürümüzün yükselmesine katkıda bulunacak, böylece milli kültürün korunması konusunda üzerinize düşen görevin küçük bir bölümünü yerine getirmiş olacaksınız.

T10. Fakat derdine ortak, sesine katkı olan sazı kalacak.

Yan cümle + $(y)AcAk$

T10. Şimdi artık dünyayı görünce birkaç senelik hayat, bir şerit gibi geçecek, aldatacak beni.

T3. Pili bitince hiç de yürüyemeyecek, belli.

Bağlam + (y)AcAk

T8. (Tropikal yağmurlar içine, Güney Amerika’da da düşmüştük. Ama orada bir süre yağıp duruyordu. Sonra güneş açıyordu. Hamilton Adası’ndaki yağmur, dehşet verici bir yoğunluk ve süreklilikle yakamıza yapıştı.) Bu olaya yağmur demek yağmura haksızlık olacak. (Çünkü sular gökyüzündeki bir nehirden boşalıncasına akıyordu yeryüzüne.)

T12. Otelci: ... Baş üstüne efendim isminiz Topaç olsun. Emredersiniz efendim ... (yerlere kadar eğilir)

Topaç: (Kendi kendine) Allah, Allah ...Neredeyse ayaklarıma kapanacak.

Gönderim ögesi + (y)AcAktIr

T1. Bu tavır ... ilişkilerimizi sağlam bir zemine oturtacaktır.

T1. Yazar sesinin yankısını işte o zaman bulacaktır.

T5. O halde ... izinde olacaktır.

Bağlaç +(y)AcAktIr

T1... dolayısıyla eleştiri kapısı hep açık olacaktır.

T1. Aralarındaki iletişimin zenginliği dolayısıyla ... yankısız kalmayacaktır.

Bağlam + (y) AcAktIr

T1. (*Yüzlerce, binlerce kardeşinin kafasına ve yüreğine gazeteyle, dergiyle, kitapla ulaşan yazar, artık denetlendiğinin bilincinde olarak yazdığı her kelimenin hesabını verecek bir sorumluluğu taşıyacaktır. Hep ama bir zorluk gibi görünen bu sorumluluk bilinci, pek çok kolaylığı da beraberinde getirecektir.*) Artık, yazar, okuyucusunu hoş tutmak için yapay tavırlar içinde olmak zorunda kalmayacaktır. Dostluk, kardeşlik bilinci içinde; yazar, okuyucuyu, okuyucu da yazarı denetleyecek, destekleyecek, eleştirecek, tamamlayacak, müşterek sesleriyle ve tavırlarıyla bir birliktelik oluşturabileceklerdir.

Varsayım: Varsayım kipliğinde konuşur önermesinde olağan durumları temele alarak geleceğe dair tasarımlarda bulunur. Bu kiplik ifadesi -(y)AcAk ve -(y)AcAktIr biçimbirimleri ile çekimlenmiş cümlelerde bağlam ve yan cümleler yardımıyla işaretlenir.

T6. Sanırım bu kadar bilgi ... işine yarayacaktır. [Konuyla ilgili bilgilerin yeterli olduğunun varsayılması bağlamı]

T12. Bütün komşu otelciler bu hali kıskanacak (bağlam + -(y)AcAk).

Kanıt Kategorisi

Aktarım: Aktarım kipliğinde konuşur önermenin doğruluğu konusunda doğrudan bilgiye sahip değildir. Bu kiplikte konuşur aktarılanlarla yorum yapar.

-(y)AcAkmİş

T4. İki aya kadar sıram gelecekmış.

T7. Yine sütünü içip balını emecekmiş.

Bağlam + -(y)AcAktI

T10. Küçük yaşlardan beri yazmaya olan merakı, gelecekte çevre konusunda çok önemli kitaplar kaleme almasını sağlayacaktı.

T10. Carson böylece bir bilim insanı olmanın yanı sıra bir bilim yazarı olarak da tanınacaktı.

T8. Mustafa karar verdi, Prag'da İstanbul'daki gibi bir kahvehane açacaktı.

Duyum: Duyum kipliğinde ise konuşur kendi gördüğü, duyduğu vb. durumlara dayanarak bir yorumda bulunur. Bu kiplikte yorumun dayanağı bizzat konuşurdur. Bu kiplik alanı -(y)AcAktI yapısıyla işaretlenir.

T3. Söz vermiştim kendime: yazı bile yazmayacaktım.

T3. Yazmasam deli olacaktım.

T3. ... ölümü bekleyecektim.

Yükümlülük Kategorisi

İzin: İzin ifadelerinde eylemin gerçekleştirilmesi dış etkinin iznine bağlıdır. Eylemin gerçekleştirilmesi dışarıdaki bir öge tarafından sağlanır. -(y)AcAk biçimbirimi bağlamla birlikte bu kiplik alanı işaretler.

T7. ... dileyen şehirde kalacak dileyen gidecek.

Emir: Emir ifadeleri de dış etki odaklıdır. Ancak bu tür ifadelerde eyleyici üzerinde güçlü bir yönlendirme söz konusudur. -(y)AcAk biçimbirimi bağlamla birlikte bu kiplik alanını da işaretler.

T7. ... kentin bayındırlığı için harcanacak.

T7. Kimsenin kılına dokunulmayacak,

Sonuç

7. sınıf Türkçe ders kitaplarında -(y)AcAk biçimbirimi incelendiğinde aşağıdaki gibi bir kiplik anlam tablosuna ulaşabiliriz.

Tablo -2: -(y)AcAk Biçimbiriminin Kiplik Anlam Tablosu

ÖNERME KIPLIĞI		EYLEM KIPLIĞI	
Bilgi	Kanıt	Yükümlülük	Devinim
<p><u>Olasılık -(y)AcAk /-(y)AcAktI</u></p> <p>↑ -(y)AcAktır Bağlam Vallahi Bilirdim Şüphesiz Galiba ↓</p>	<p><u>Aktarım</u></p> <p>-(y)AcAkmış</p> <p>Bağlam + -(y)AcaktI</p>	<p><u>İzin</u></p> <p>Bağlam + -(y)AcAk</p>	<p><u>Yeterlilik</u></p>
<p><u>Çıkarım</u></p> <p>Bağlam Bağlaçlar Metin içi Gönderim öğeleri Yan cümleler</p>	<p><u>Duyum</u></p> <p>-(y)AcAktI</p>	<p><u>Emir</u></p> <p>Bağlam + -(y)AcAk</p>	<p><u>Gönüllülük</u></p>
<p><u>Varsayım</u></p> <p>Sanırım</p>	<p>+ (Bağlam) -(y)AcAktır -(y) AcAk</p>	<p><u>Zorunluluk</u></p>	

Tablo-2 incelendiğinde zorunluluk ve gönüllülük kategorilerinin -(y)AcAk biçimbirimi ile işaretlenmediği görülmektedir. Ancak bu durum incelemede kullandığımız metin örneklerinin kapsamından kaynaklanmaktadır.⁷

Aydemir (2010) -(y)AcAk ekinin birincil işlevinin zaman değil, kipsellik olduğunu ifade etmiştir. -(y)AcAk/ -(y)AcAktI biçimbirimlerinin yapılan inceleme sonucu daha çok bilgi ve kanıt kategorilerini işaretlediği görülmektedir. Olasılık, çıkarım ve varsayım kategorilerini işaretleyen -(y)AcAk/-(y)AcAktI yapıları güçlü olasılıktan zayıf olasılığa doğru bir derecelendirmeye tabi tutulabilir. Uzun (2004)'e göre de -(y)AcAktI yapısı gelecek zamandan ziyade bir olasılıktan söz eder. Benzer (2008)'e göre niyet bildiren -(y)AcAk ile zaman bildiren -DI'nın birleşmesiyle oluşan -(y)AcAktI yapısı niyet bildirir. Torun (2013) bilgi kipliği anlam alanından gelişen kiplik anlamları kesinlik ve belirsizlik anlam alanları arasında sıralamıştır. Hirik (2015) de zarfların da kipsel alanlar işaretlediğini ortaya koymuştur. Zarflar bilgi kipleri içerisinde kesinlik dereceleri, tahmin, varsayım, delile dayalılık gibi alanları işaretler.

-(y)AcAkmIş yapısı aktarım kategorisini işaretlemektedir. Benzer (2008) de bu yapıda bir aktarım söz konusu olduğunu belirtmiştir. Torun (2013) bu yapının yer aldığı kullanımlarda duyuma dayalı emir, gereklilik gibi kiplik anlamlara rastlandığını belirtmiştir. -(y)AcAktI yapısı aynı zamanda duyum kategorisini de işaretlemektedir. Torun (2013) bu tür kullanımlarda geçmişteki gerçekleşmemiş niyet, istek, gereklilik, olasılık, yaklaşma gibi kiplik anlamlarla karşılaşmanın mümkün olduğunu da belirtmiştir.

-(y)AcAk biçimbirimi bağlam, sözcüksel ögeler, metin içi gönderim ögeleri, ton gibi ögelerle birlikte yükümlülük kiplik alanından gelişen izin, emir ve zorunluluk kategorilerini işaretlemektedir. Aslan Demir (2008) -(y)AcAk'ın gelecek zaman yelpazesine yayılan birden fazla işlevinin olduğu ve bu işlevlerden birinin de emir olduğunu belirtmiştir. Aslan Demir (2008:46)'e göre “-(y)AcAk biçimbiriminin emir işleviyle teklik ve çokluk ikinci kişilerdeki sıklık derecesinin, sıfır biçimbirimle veya -(y)Xn ile işaretlenen ikinci kişi emir kipi ile eş değere yakın bir paralellik gösterdiği görülebilir”. Torun (2013) bu anlam alanları dışında istek, niyet, rica, yeterlilik, yasaklama, kaygı, beklenti-umut, tercih, yaklaşma, tehdit-öfke, tavsiye-öneri, öğüt, yakınma-şikâyet, uyarı-tembih, söz verme-vadetme, alay, amaç-hedef gibi kiplik anlamları da işaretlediğini belirtmiştir. Bunların yanında Benzer (2008) de -(y)AcAk ekinin bildirme, niyet, tahmin, istek, emir, gereklilik, söz verme olmak üzere 7 farklı kiplik alanı işaretlediğini tespit etmiştir.

Bulgular neticesinde elde ettiğimiz Tablo – 2 incelendiğinde -(y)AcAk / -(y)AcAktI / -(y)AcAkmIş biçimbirimlerinin doğrudan önerme kipliği kategorilerini işaretlediği görülmektedir. -(y)AcAk biçimbiriminin eylem kipliği anlam alanlarını işaretleyebilmesi ancak bağlamla mümkündür. -(y)AcAk / -(y)AcAktI biçimbirimleri çoğunlukla bilgi kipliğini işaretlemektedir. Bilgi kipliği içerisinde de olasılık kategorisini güçlü olasılıktan zayıf olasılığa doğru işaretlediği görülmektedir. Kanıt kategorisinde de aktarım anlam alanını doğrudan -(y)AcAkmIş; duyum anlam alanı ise -(y)AcAktI biçimbirimi ile işaretlenmektedir.

Gelecek zaman eki olarak öğretilen -(y)AcAk biçimbiriminin gelecek zaman bildirme işlevinin yanında çeşitli kiplik anlamları da işaretlediği görülmektedir. Dil bilgisi kitaplarında ve öğretimde -(y)AcAk biçimbiriminin doğrudan gelecek zaman eki olarak öğretilmesi bu biçimbirimin diğer işlevlerini arka planda bırakmaktadır. Bunun yerine eklerin işlevlerinden yola çıkarak öğretimin planlanması ve gerçekleştirilmesi gerek ana dili gerekse yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine daha olumlu katkı sağlayacaktır.

⁷ “(...) Ama kale harap. Onu serbest de bırakamam. Gelince hapsedmek zorunda kalacağım” der dururmuş (Torun, 2013;166). Bu cümlede zorunda + -(y)AcAk kullanımı ile zorunluluk anlam alanı işaretlenebilir. Yine “Ben de sizinle geleceğim.” gibi kullanımlarda bağlam + -(y)AcAk yapısı ile gönüllülük anlam alanı işaretlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aslan Demir, S. (2008), *Türkçede İsteme Kipliği Semantik-Pragmatik Bir İnceleme*. Ankara: Grafiker
- Aydemir, İ. A., (2010), *Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemi*. Ankara: Grafiker
- Aksu Koç, A.-Slobin, D. (1986), "A psychological account of the development and use of evidentials in Turkish" In Wallace L. Chafe & Johanna Nichols (eds.), *Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology*. Ablex. pp. 159--167 (1986)
- Barutçu Özönder, S. (1993), "Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi". *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı* (22-23 Ekim 1993). TDK (2011), Ankara.
- Benzer, A. (2008), *Fiilde Zaman, Görünüş, Kip ve Kiplik*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi ABD, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Bybee, J., Perkins, R., Pagliuca, W. (1994), *The Evolution of Grammar*. Chicago and London: The University of Chicago Press
- Bybee, J. (1995), The Semantic Development of Past Tense Modals in English". *Modality in Grammar and Discourse* (J. Bybee vd. (ed.)). Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins: 303-518.
- Coates, J. (1983), *The Semantics of Modal Auxiliaries*. London: Croom Helm.
- Comrie, B., (1985), *Tense*. UK.: Cambridge University Press
- Corcu, D. (2003), *A Linguistic Analysis of Necessity as a Part of the Modal System in Turkish*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Corcu, D. (2005), "Zorunluluk Kipliği Belirtisi –mAll'nın Anlamsal İçyapısı". *Dilbilim Araştırmaları*:33-44
- Corcu, D. (2006), "Gereklilik – Zorunluluk Kipliği Kodlayıcılarının Anlam Yapısı Üzerine". 20. Ulusal Dilbilim Kurultayı. Maltepe Üniversitesi.
- Dilaçar, A. (1971), "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihiçesi". *TDAY Belleten*:83-145
- Dahl, Ö. (1985), *Tense and Aspect Systems*. USA: Basil Blackwell
- De Haan, F. (1997), *The Interaction of Modality and Negation a Typological Study*. New York: Garland Publishing
- Demirel, M. V., Kerimoğlu, C. (2015) "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Kip". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 4/3 2015 s. 1268-1289, TÜRK
- Erguvanlı Taylan, E. (1997), "Türkçede Görünüş, Zaman ve Kiplik İlişkisi {-DI} Biçimbirimi". XI. *Dilbilim Kurultayı Bildirileri* (Ş. Ruhi vd (ed)). Ankara: ODTÜ Yay.
- Erguvanlı Taylan, E. (2000), "Semi-grammaticalized Modality in Turkish". *Studies on Turkish: and Turkic Language: Proceedings of the Ninth International Conference in Turkish Linguistics*, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag:113-143.
- Erguvanlı Taylan, E. (ed.) (2001). *The Verb in Turkish*. Amsterdam: John Benjamins
- Erk Emeksiz, Z. (2009), "Deontic Modality in Turkish: Pragmatic and Semantic Constraints". *MITWP*, 58: 79-85

- Erkman Akerson, F. (1994), “Türkçede Yükleme Görünüş, Zaman ve Kip”. *VIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri*. İstanbul: İstanbul Üni. Yay.:79-88.
- Erkman Akerson, F. – Özil, Ş. (1998), *Türkçede Niteleme*. İstanbul: Simurg.
- Hirik, S. (2015) Zarfların Kipsel Alandaki Görünümleri, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/8 Spring 2015, p. 1365-1382, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8288>, ANKARA-TURKEY
- Jespersen, O. (1924), *The Philosophy of Grammar*. London: Allen – Unwin.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, A. S. (2013), *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- Karaağaç, G. (2013), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK
- Karahan, L. (1993). “Fiil Terimi Üzerine”. *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı* (22-23 Ekim 1993). TDK (2011), Ankara.
- Kerimoğlu, C. (2010), *Kiplik İncelemeleri ve Türkçe*. İzmir: Dinozor Kitabevi
- Kerimoğlu, C. (2014), *Kuram ve Uygulamalarla Dilbilim, Göstergibilim ve Türkoloji, Genel Dilbilime Giriş*. Ankara: . Pegem Akademi
- Kiefer, F. (1987), “On Defining Modality”. *Folia Linguistica*, 21:67-94.
- Kiefer, F. (1997), “Modality and Pragmatics”. *Folia Linguistica*, XXXI/3-4.:241-253
- Kocaman, A. (1981), “Türkçede Kip Olgusu Üzerine Görüşler”. *TDAY Belleten*. Ankara TDK: 81-85
- Kocaman, A. (1988), “Modality in the Turkish Discourse”. *Proceedings of the Forth International Conferense on Tutkish Linguistics*, Ankara: METU: 463-458.
- Kocaman, A. (1990), “The Necessitive Mood in Turkish”. *Proceedings of the Fifth International Conferense on Tutkish Linguistics*. Ankara: Hitit:433-458.
- Kratzer, A. (1977), “What ‘Must’ and ‘Can’ Must and Can Mean”. *Linguistics Philosophy*, 1: 337-355.
- Kratzer, A. (1981), “The Notional Category of Modality”. *Words, Worlds, and Contexts: New Approaches in Word Semantics* (H.J. Eikmeyer vd. (ed.)). Berlin –New York: Mouton de Gruyter:38-74.
- Kratzer, A. (1991), “Modality”. *Semantic: Ein Internationales Handbuch der Zeitgenössichen Forschung* (A. Von Stechow vd. (ed.)). Berlin –New York: Mouton de Gruyter:639-650.
- Lyons, J. (1977), *Semantics I-II*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nordström, J. (2010). *Modality and Subordinators*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins.
- Palmer, F. R. (2001), *Mood and Modality*. UK.: Cambridge University Press
- Papafragou, A. (2000), *Modality: Issues in the Semantics – Pragmatics Interface*. Amsterdam- New York: Elsevier Publishing Company.
- Portner, P. (2009). *Modality*. Oxford: Oxford Uni. Press.
- Rentsch, J. (2015), *Modality in the Turkic Languages Form and Meaning from a Historical and Comparative Perspective*. Berlin: Klaus Schwarz Verlag

- Slobin, D. I., Aksu, A. (1982), *Tense-Aspect: Between Semantics & Pragmatics*. John Benjamins BV (Ed) Tense, Aspect and Modality in Use of the Turkish Evidential. Amsterdam/Philadelphia.
- Sweetser, E. (1998), *Modality: From Etymology to Pragmatics, Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Torun, Y. (2013), *Türkçede Gelecek Zaman ve Kiplik Özellikleri*. Adana: Karahan Kitabevi
- Uzun, L. –Erk Emeksiz, Z. (2002), “Türkçede –Ar Biçimbiriminin Sözdizimsel ve Anlambilimsel Yapısı Üzerine”. *18. Dilbilim Kurultayı*. Ankara Hacettepe Üniversitesi Yay.:129-145.
- Uzun, L. – Emeksiz, E.Z. (2006) “Irrealis Modality and Specificity in Turkish Discourse”. *Advanced Studies in Turkish Linguistics*. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları: 279-288.
- Uzun, N. E., (2004), *Dünya Dillerinden Örnekleriyle Dilbilgisinin Temel Kavramları, Türkçe Üzerine Tartışmalar*. İstanbul: Pandora Kitabevi
- Vardar, B. (2002), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual
- Van der Auwera, J. – Puringian, V. (1998), “Modality’s Semantic Map”. *Linguistics Typology*, 2:79-124.
- Van der Auwera, J. – Lejeune, J.L. – Dobrushina, N. – Goussev, V. – Amman, A. – de Haan, F. (2005), “Modality”. *World Atlas of Languages Structures* (M. Haspelmath vd. (ed.)). Oxford: Oxford University Press: 286-322
- Van der Auwera, J. – Kehayov, A. – Vittrant, A. (2009). “Acquisitive Modals”. *Cross-Linguistic Semantic of Tense, Aspect and Modality* (L. Hogeweg vd. (ed.)). Amsterdam: John Benjamins:281-302.
- Von Wright, G. (1951) *An Essay in Modal Logic*. Amsterdam: North – Holland Publishing Company.